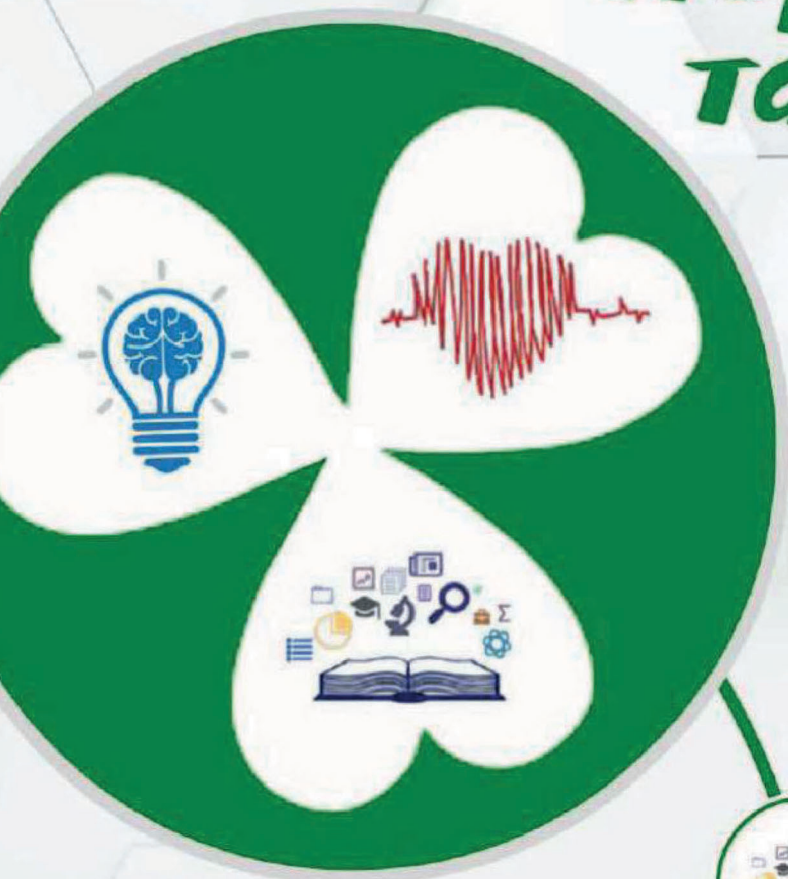




Наукові перспективи
Видавнича група

Перспективи та інновації науки



СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"



СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"



СЕРІЯ "МЕДИЦИНА"



№5(51)2025

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Видавнича група «Наукові перспективи»

Луганський державний медичний університет

Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»

Християнська академія педагогічних наук України

Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання

*за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру
дієтології Наталії Калиновської*

«Перспективи та інновації науки»

(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)

Випуск № 5(51) 2025

Київ – 2025

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

**All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of Spiritual and Moral
Education**

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv",
Nutrition Center of Natalia Kalinovska*

"Prospects and innovations of science"

(Series" Pedagogy ", Series" Psychology ", Series" Medicine ")

Issue № 5(51) 2025

Kiev – 2025

ISSN 2786-4952 Online

УДК 001.32:1/3](477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5\(51\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5(51))

«Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»):
журнал. 2025. № 5(51) 2025. С. 3288



**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021 № 1017
журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки**

**Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.04.2023
№ 491 журналу присвоєно категорію "Б" із медицини: спеціальність 222**

**Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів
наук з державного управління» (Рішення від 16.05.2025, № 6/5-25)**

*Журнал видається за підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру дієтології
Наталії Калиновської.*



Журнал заснований з метою розвитку наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні, за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку медицини, психології, педагогіки та. Видання розраховано на науковців, викладачів, педагогів-практиків, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, громадсько-політичних діячів.
Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Голова редакційної колегії:

**Жукова Ірина
Віталіївна**

кандидат наук з державного управління, доцент, Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Головний редактор: Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна).

Заступник головного редактора: Торяник Інна Іванівна - доктор медичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії вірусних інфекцій Державної установи «Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова Національної академії медичних наук України» (Харків, Україна);

Заступник головного редактора: Сіданіч Ірина Леонідівна — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна);

Заступник головного редактора: Жуковський Василь Миколайович — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри англійської мови Національного університету "Острозька академія" (Рівне, Україна).

Редакційна колегія:

1. Бабова Ірина Костянтинівна - доктор медичних наук, професор, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації, ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського" (Одеса, Україна)
2. Бабчук Олена Григоріївна — кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
3. Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
4. Балахтар Катерина Сергіївна - здобувач ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 053. Психологія, старший викладач кафедри іноземних мов в Національному університеті ім. О. О. Богомольця (Київ, Україна)
5. Бартисева Ірина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
6. Біляковська Ольга Орестівна — доктор педагогічних наук, професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка (м. Львів, Україна)
7. Вадзюк Степан Нестерович - доктор медичних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, почесний академік Національної академії педагогічних наук України, завідувач кафедри фізіології з основами біотики та біобезпеки Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського України (Тернопіль, Україна)
8. Вовк Вікторія Миколаївна - кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки Державного університету ім. Станіслава Сташіца в Пілі (м. Піла, Польща)
9. Гвожджевський Сильвія — кандидат наук, Державна професійна вища школа ім. Якуба з Парадижу в Гожуві-Великопольському (Польща)
10. Гетманенко Людмила Миколаївна - старша викладачка кафедри природничо-математичної освіти і технологій Інституту післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна)

- Гусак С.Р., Сидоренко О.Л., Галіяш Н.Б., Шульгай А.Г., Боровик І.О., Загричук Г.Я.** 503
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ВИКЛАДАЧІВ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: САМООЦІНКА РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ
- Данилко О.Г., Тернавська Т.А.** 515
САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК СКЛАДОВА САМООРГАНІЗАЦІЇ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ В ОСВІТНЬО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ
- Дарманська І.М., Очеретний В.О.** 527
ІНФОРМАЦІЙНА ТА ПРАВОВА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Дедухно А.В., Люлька В.М., Савенкова О.О.** 539
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Діденко Н.М.** 555
КУЛЬТУРА НАУКОВОГО МОВЛЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ
- Дін Цзіпін** 565
ЦИФРОВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ
- Дяченко О.М., Семененко І.В., Мережко Ю.В.** 579
ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ АРТИСТІВ-ВОКАЛІСТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ
- Дячук П.В.** 589
ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ Й ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ЛІКАРЯ-ХІРУРГА МИКОЛИ ПИРОГОВА ТА ЙОГО ВНЕСОК У РОЗВИТОК ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
- Іщук Д.В.** 602
РОЛЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ
- Казачінер О.С., Бойчук Ю.Д., Галій А.І.** 612
СПЕЦІАЛЬНІ УМІННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ СЕНСОРНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ
- Казьмірчук Н.С., Карук І.В., Стахова І.А.** 624
ЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ: РЕЗУЛЬТАТИ ПРОЄКТНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 378.147:784.9.071.2

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5\(51\)-579-588](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5(51)-579-588)

Дяченко Олександр Миколайович професор, Народний артист України, завідувач кафедри оперного співу Вокального факультету, Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського, м. Київ, тел.: (093) 223-50-55, <https://orcid.org/0009-0002-6240-9189>.

Семененко Ірина Валентинівна доцент, Заслужена артистка України, професор кафедри оперного співу Вокального факультету, Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського, м. Київ, тел.: (050) 616-68-50, <https://orcid.org/0009-0003-9649-8623>.

Мережко Юлія Валеріївна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри академічного та естрадного вокалу, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, тел.: (066) 503-36-16, <https://orcid.org/0000-0001-5918-7496>

ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНІХ АРТИСТІВ-ВОКАЛІСТІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Анотація. У статті подано визначення сутності понять: «підготовка», «професійна підготовка», «професійна підготовка у закладах вищої освіти», «фахова підготовка», «майстерність», «виконавська майстерність», «виконавська майстерність майбутніх артистів-вокалістів», «вокально-виконавська підготовка», «вокально-виконавська майстерність», «музичне інтерпретування». Подано розкриття дефініції «вокально-виконавська майстерність», яке трактується як характеристика високого рівня вокально-виконавської діяльності співака, що визначається здатністю до глибокого осягнення змісту вокальної музики, демонстрацію власної інтерпретації через досконале технічне, артистичне втілення художньо-образного змісту твору в реальному звучанні. У роботі зроблений аналіз наукових робіт з галузі педагогіки, музичної та вокальної педагогіки для висвітлення існуючих наукових розробок з визначеної тематики.

У роботі висвітлено напрацювання з обраної проблематики таких вітчизняних дослідників як: Гмиріної С. В., Мережко Ю. В., Леонтієвої С. Л., Петрикової О. П., Фоломєєвої Н. А., Чжан Ї та інших. Висвітлено складники виконавської майстерності майбутніх артистів-вокалістів: техніку співу, тембральне забарвлення, сценічне та акторське втілення художньо-образного змісту твору тощо. Подано методичні поради щодо формування виконавської

майстерності майбутніх артистів-вокалістів на заняттях з дисциплін: «Сольний спів», «Фах (Камерний спів/Оперний спів)», «Робота з концертмейстером над вокальним репертуаром», «Вокальний клас» та інших. У статті зроблено акцент на роботі зі здобувачами вищої школи під час формування виконавської майстерності над звуковеденням, диханням, діапазоном тощо. Підкреслено важливість сценічного та акторського втілення художньо-образного змісту на публіці, що є кінцевим результатом виконавської діяльності майбутніх артистів-вокалістів та показником сформованості у них виконавської культури.

Ключові слова: формування; виконавська майстерність; майбутні артисти-вокалісти; фахова підготовка; сольний спів; заклади вищої освіти.

Diachenko Olexandr Mykolayovych professor, People's Artist of Ukraine, Chair of the Department of Opera Singing, Vocal Faculty, National Music Academy of Ukraine named after P. AND. Tchaikovsky, Kyiv, tel.: (093) 223-50-55, <https://orcid.org/0009-0002-6240-9189>.

Semenenko Iryna Valentynivna associate professor, Honored Artist of Ukraine, associate professor of the Department of Opera Singing, Vocal Faculty, National Music Academy of Ukraine named after P. AND. Tchaikovsky, Kyiv, tel.: (050) 616-68-50, <https://orcid.org/0009-0003-9649-8623>.

Merezhko Julia Valeriyivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Academic and Pop Vocals, Kyiv Metropolitan University named after Boris Grinchenko, Kyiv, tel.: (066) 503-36-16, <https://orcid.org/0000-0001-5918-7496>

FORMATION OF PERFORMING SKILLS OF FUTURE VOCALISTS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

Abstract. The article defines the essence of the concepts: ‘training’, ‘professional training’, ‘professional training in higher education institutions’, ‘professional training’, ‘skill’, ‘performing skill’, ‘performing skill of future vocalists’, ‘vocal and performing training’, ‘vocal and performing skill’, ‘musical interpretation’. The paper presents the definition of ‘vocal and performing skills’, which is interpreted as a characteristic of a high level of vocal and performing activity of a singer, determined by the ability to deeply comprehend the content of vocal music, demonstrate their own interpretation through a perfect technical and artistic embodiment of the artistic and figurative content of a work in real sound. The paper analyses scientific works in the field of pedagogy, music and vocal pedagogy to highlight existing scientific developments on the chosen topic.

The work highlights the developments on the selected issues by such domestic researchers as: Gmyryna S. V., Merezhko Y. V., Leontieva S. L., Petrykova O. P., Folomeeva N. A., Zhang Y. and others. The components of the performing skills of future vocalists are highlighted: singing technique, timbre colouring, stage and acting embodiment of the artistic and figurative content of the work, etc. The article provides methodological advice on the formation of the performing skills of future vocalists in the classroom: ‘Solo Singing’, “Speciality (Chamber Singing/Opera Singing)”, “Working with a concertmaster on vocal repertoire”, “Vocal Class” and others. The article focuses on working with higher education students in the process of developing their performing skills in terms of sound production, breathing, range, etc. The importance of stage and actor's embodiment of artistic and figurative content in public is emphasised, which is the final result of the performance activity of future vocalists and an indicator of the formation of their performance culture.

Keywords: formation; performing skills; future vocalists; professional training; solo singing; higher education institutions.

Постановка проблеми. Сучасні трансформації та зміни у сфері освіти, що відбуваються в Україні та світі, вимагають перегляду змісту професійної та фахової підготовки майбутніх фахівців з музичного мистецтва у вищих закладах освіти мистецького спрямування. Пріоритетним напрямками сучасної мистецької освіти є виховання творчої особистості, створення умов для розкриття її творчого потенціалу, творчого самовдосконалення у процесі фахової діяльності, розвиток творчих здібностей, які сприятимуть кращій реалізації у професії.

У зв'язку з повномасштабним російським вторгненням в Україну значна кількість громадян після 24 лютого 2022 року виїхала закордон, ця проблема торкнулася і артистів-музикантів філармоній, оперних театрів, театрів оперет та інших організацій, які були змушені змінити вітчизняні концертні установи, культурно-мистецьких заклади на закордонні.

Відтак, перед сучасною музичною освітою стоїть першочергове завдання – підготувати майбутніх фахівців, які володітимуть фундаментальними та професійними знаннями та розвиненими навичками роботи у сфері музичного мистецтва, зокрема вокального виконавства, готових для подальшого саморозвитку та професійного зростання, що зможуть служити суспільству, громаді, людині.

Метою дослідження є аналіз наукових праць, присвячених проблемі формування виконавської майстерності майбутніх артистів-вокалістів у процесі фахової підготовки у вищих закладах освіти мистецького спрямування та надання методичних порад щодо формування означеного феномену.

Методологічною основою дослідження є застосування методів аналізу наукових джерел з філософії, психології, педагогіки, мистецтвознавства та синтезу, узагальнення й систематизації, логічного і конкретно-пошукового методів, порівняння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійної підготовки як у вітчизняних, так і зарубіжних закладах вищої освіти вивчалася такими дослідниками як: Заболотним І. П., Зязюном І. А., Дорохіною Л. О., Костенко Л. В., Кривохижою І. В., Луценко В. В., Овчаренко Н. А., Салдан С. О. та іншими.

Сучасні дослідження формування виконавської майстерності у майбутніх музикантів висвітлені у працях Гмиріної С. В., Мережко Ю. В., Леонтієвої С. Л., Петрикової О. П. [9], Фоломєєвої Н. А., Чжан Ї та інших.

Однак, проблема формування виконавської майстерності, саме у майбутніх артистів-вокалістів в процесі фахової підготовки у закладах вищої освіти мало досліджена та потребує вивчення.

Виклад основного матеріалу. Розгляд питання формування виконавської майстерності майбутніх артистів-вокалістів у процесі фахової підготовки вимагає ретельного вивчення ключових понять означеної проблематики. На нашу думку, необхідним є висвітлення таких наукових дефініцій як: «підготовка», «професійна підготовка», «фахова підготовка», «фахова підготовка майбутніх артистів-вокалістів», «майстерність», «виконавська майстерність», «виконавська майстерність майбутніх артистів-вокалістів».

Науковий термін «підготовка» у словнику української мови тлумачиться як запас знань, навичок, досвіду, які набуті у процесі навчання, практичної діяльності [10].

На сьогоднішній день підвищення рівня професійної підготовки майбутніх музикантів є одним з важливих завдань, які постають перед закладами вищої освіти мистецького спрямування.

Професійна підготовка у закладах вищої освіти – це цілеспрямований процес формування у майбутніх фахівців теоретичних знань, практичних умінь і навичок, досвіду, особистісних якостей, необхідних для успішного вирішення завдань професійної діяльності.

Дослідник Кривохижа І. В. вивчаючи проблему професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів у сучасній Польщі зазначає, що музична освіта включає такі компоненти як: «формування професійних музичних здібностей; вивчення музично-теоретичних, психолого-педагогічних і методичних дисциплін; освоєння основ і операцій виконавської діяльності; вивчення практичних фахових дисциплін» [4, С. 126].

Більшість сучасних вітчизняних науковців вважають, що одним з основних складників професійної підготовки здобувачів закладів вищої освіти мистецького спрямування є формування та розвиток духовної особистості кожного з них, їх художньо-естетичної культури, виконавської та творчої активності, здатності до цілісного сприймання творів мистецтва [5, С. 1030].

На думку знаної науковиці Овчаренко Н. А., «професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності базується на сукупності парадигм: антропологічної, гуманістичної, гуманітарної, культурологічної» [8, С. 263].

Антропологічна парадигма включає принципи врахування національних, вікових, психофізіологічних особливостей здобувачів, їх самобутності та унікальності мистецьких й вокально-педагогічних здібностей, а також здатності до навчання співу. У рамках гуманістичної парадигми вокально-педагогічна діяльність майбутніх учителів збагачується зарубіжним та вітчизняним соціальним, правовим, філософським, психологічним, педагогічним і мистецьким досвідом з метою формування у студентів потреби у спілкуванні з вокальним мистецтвом, самостійності мислення, засвоєння цінностей вокальної педагогіки, потреби до самоосвіти та саморозвитку упродовж життя. Культурологічна концепція передбачає професійну підготовку учителя музичного мистецтва з високим рівнем загальної та мистецької культури.

На думку І. А. Зязюна, глобальною метою сучасної освіти має стати формування не людини освіченої, а людини культурної [2, С. 264].

Фахова підготовка – це процес набуття спеціалізованих знань і практичних вмінь та навичок у певній галузі, що зосереджений на практичних аспектах конкретного фаху або професії. В рамках фахової підготовки здобувачів вищої освіти відбувається не тільки музично-теоретична, методична, інструментально-виконавська, а й вокально-виконавська підготовка студентів.

На думку дослідниці Ю. В. Мережко, вокально-виконавська підготовка майбутніх артистів-вокалістів – це складник їхньої фахової підготовки, який розглядається як процес і результат опанування студентами цілісної системи професійно-педагогічних та спеціальних знань, умінь, елементів педагогічної, виконавської техніки, що сприятимуть засвоєнню змісту музично-педагогічної освіти та забезпечать високий рівень їхньої майбутньої професійної діяльності [6, С. 3].

У процесі вокально-виконавської підготовки у закладах вищої освіти мистецького спрямування формується виконавська майстерність майбутніх артистів-вокалістів на таких дисциплінах як: «Сольний спів», ««Фах (Камерний спів/Оперний спів)», «Робота з концертмейстером над вокальним репертуаром», «Вокальний клас», «Оперний клас», «Оперна студія», «Вокальний ансамбль» тощо.

Поняття «майстерність» трактується як умілість, вправність; висока якість виконаної роботи; досконалість [10].

Дефініція «виконавська майстерність» розшифровується як вільне володіння інструментом і собою (виконавцем), емоційно яскраве, технічно досконале, співтворче, артистичне втілення музичного твору в реальному його звучанні [11, С. 292].

На думку китайського дослідника Чжан Ї, дефініція виконавської майстерності «є поєднанням особистої культури зі знаннями та світоглядом виконавця. Окрім цього потрібне бажання підвищувати свої фахові здібності та мати критичне мислення» [13, С. 150].

Вокально-виконавська майстерність – є характеристикою високого рівня вокально-виконавської діяльності співака, яка визначається здатністю до глибокого осягнення змісту вокальної музики, демонстрації власної інтерпретації через досконале технічне, артистичне втілення художньо-образного змісту твору в реальному звучанні.

Музичне інтерпретування визначається як організована інтелектом творча діяльність музичного мислення, яка спрямована на розкриття виразно-сміслових можливостей музичного твору. З врахуванням способів існування інтерпретаційних версій та відмінностей у змісті виділяють такі різновиди музичної інтерпретації: композиторську, слухацьку, виконавську, редакторську, режисерську, музикознавчу та технологічну [3].

Сучасна дослідниця Фоломеєва Н. А. зазначає, що формування виконавської майстерності і її розвиток є надважливим завданням в кожній сфері вокально-виконавської творчості. Виконавець-майстер – це «професіонал високого рівня виконавської культури, який глибоко знає природу вокально-виконавської діяльності, музично-художньої творчості, добре розбирається в стилях, жанрах і питаннях інтерпретації музичного твору, який досконало володіє можливостями свого голосу [12, С. 8].

Виконавська майстерність майбутнього артиста-вокаліста формується у процесі виконавської діяльності. Так, виконавство є повноцінним видом художньої творчості, однак воно має і відмінні риси, якщо порівнювати з діяльністю композитора, то у виконавця-музиканта є власні особистісні якості, які він проявлятиме під час виконання. Виконавство має ще такі специфічні особливості як: художню творчо-професійну діяльність та масштабну цінність музичного мистецтва загалом.

Музичному виконавству належить особливе місце у становленні та розвитку соціальної культури людства, у функціонуванні музики в суспільстві як художнього явища.

Вокальний звук, який вибудовується співаком у процесі виконання має бути чистим, висотно точним, тембрально забарвленим, необхідної гучності.

Формування виконавської майстерності відбувається завдяки розвитку вокально-виконавських умінь та навичок у майбутніх артистів-вокалістів. На початковому етапі відбувається постановка голосу, робота над диханням, використання резонаторів під час співу, чіткої артикуляції та дикції, стабільне і невимушене положення гортані при співі і координація всіх систем співацького апарату.

У процесі формування виконавської майстерності майбутнього артиста-вокаліста відбувається робота над тембром голосу кожного співака, віднаходження потрібних барв голосу для передачі характеру того чи іншого музичного твору. Як зазначав М. Мішуга, що «від характеру вібрації головних зв'язок цілком і повністю залежить тембр голосу, його сила й польотність. Тембр, у свою чергу, залежить не тільки від акустичних і фізіологічних

умов, а й від творчих емоцій артиста, що також передаються відповідною вібрацією голосових зв'язок, яка зумовлюється силою і ступенем напору на них дихання. Сила напору і ступінь її тривалості визначається тим чи іншим художнім або технічним завданням» [7, С. 21]. Кожен співак має віднайти власний стиль виконання, має бути неповторним та самобутнім, не вдаватися до наслідування викладача вокалу, а відшукувати власну манеру співу.

Під час співу майбутній артист-вокаліст має набутися практичних навичок співу на стійкій співацькій опорі, що є показником якісного співу з використанням нижньореберно-діафрагмального типу дихання, це дозволить зберегти на тривалий час силу і частоту звуку, не дасть швидкої втомлюваності і розладу голосового апарату.

Під час роботи над формуванням виконавської майстерності необхідно звернути увагу на відпрацювання у майбутніх артистів-вокалістів техніки звуковедення. Головний вид звуковедення – кантилена: плавне, злине, безперервне, вільне звучання голосу. Співучий, гладкий перехід від звуку до звуку, включає в себе володіння – *legato* (точний перехід від звуку до звуку, без захоплення проміжних тонів), володіння *portamento* і *glissando* (ковзання звуку по всіх проміжних тонів). Потрібні при цьому домагатися, щоб положення гортані не змінювалося, щоб звук був постійно в одній позиції, стабільним, надійним і стійким. В процесі роботи над звуковеденням треба звертати увагу на з'єднання різних голосних, на згладжування реєстрів, досягнення рівного, однотембрового звучання; зміцнення середньої ділянки діапазону (міксту); оволодіння музичними штрихами: *legato*, *staccato*, *non legato*. *Staccato* – прийом звуковедення, протилежний легато, який виконується уривчасто, короткими тривалостями, легкими поштовхами. *Staccato* слід робити не поштовхом голосових зв'язок, а поштовхом опори (дихання).

Оволодіння філіруванням співу є складовою виконавської майстерності майбутнього артиста-вокаліста. Філіровка, або філірування звуку – це вміння змінювати силу звуку, зводячи його до ледве чутного або поступово розгортаючого у потужне звучання; вміння плавно змінювати динаміку звуку від голосного до тихого і від тихого до гучного, залишаючи при цьому незмінними якості вокального звуку. Під час філірування звуку необхідно стежити за тим, щоб звучання залишалось зібраним, щоб збиралось в одній точці, формувалося у високій позиції.

В процесі виконавської майстерності відбувається і робота над розширенням діапазону майбутнього артиста-вокаліста; над використанням головного резонатору під час співу; чистотою інтонування. Отже, створення якісного звукоутворення – один з критеріїв сформованості виконавської майстерності майбутнього артиста-вокаліста.

Кінцевим результатом виконавської діяльності є сценічне та акторське втілення художньо-образного змісту на публіці, що є показником сформованості виконавської культури у майбутніх артистів-вокалістів у процесі фахової підготовки в закладах вищої освіти.

Як зазначає Гмиріна С. В. сутність створення сценічного образу полягає в активній мисленнєвій діяльності вокаліста, його глибокому проникненню у сценічний образ та реалізацію його засобами вокальної техніки, жестів, міміки тощо. Створення яскравого образу пов'язано з достовірністю виконання, а саме, дотримання авторського задуму в інтерпретації твору, необхідного тембрального забарвлення, характері звуковедення, особливостей співацького голосу тощо [1].

Висновки. Отже, аналіз наукових джерел нам дозволив з'ясувати, що проблема формування виконавської майстерності майбутніх артистів-вокалістів у процесі фахової підготовки у закладах вищої освіти є актуальною та доцільною для розгляду. З'ясовано, що виконавська майстерність – це складний багатогранний та багатокомпонентний процес, який виступає вихідною передумовою джерела формування майбутнього артиста-вокаліста [9, С. 317].

Подальші наукові розвідки будуть стосуватися визначення специфіки формування виконавської майстерності майбутніх артистів-вокалістів на заняттях з фаху у різних закладах вищої освіти України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гмиріна С. В. Сценічне перевтілення студента-вокаліста як педагогічна проблема. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3513/1/Gmirina%20S.PDF>
2. Зязюн І. А. Краса педагогічної дії : навч. посібник / І. А. Зязюн, Г. М. Сагач. Київ : Українськофінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. 302 с.
3. Інтерпретація музичного твору. Робоча програма з навчальної дисципліни для аспірантів. Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Київ, 2021. URL: <https://tinyurl.com/2pne5f64>
4. Кривохижа І. В. Професійна підготовка майбутніх педагогів-музикантів у сучасній Польщі. *Вісник Черкаського університету*. Черкаси, 2016. № 1. С. 126. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/1000/1015>
5. Луценко В. В., Костенко Л. В., Салдан С. О., Заболотний І. П., Дорохіна Л. О. Професійна підготовка майбутніх фахівців з музичного мистецтва. *Наукові інновації та передові технології*. Серія «Управління та адміністрування», «Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка». № 4 (32) 2024. С. 1030. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/10534/10590>
6. Мережка Ю., Петрикова О., Леонтієва С. Вокально-виконавська підготовка майбутніх артистів-вокалістів у вищій школі на основі міждисциплінарної інтеграції. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2017. V. (23). I. P. 139. P. 3. URL: www.seanewdim.com
7. Микиша М. Практичні основи вокального мистецтва. Музична Україна. Київ, 1971. С. 21.
8. Овчаренко Н. А. Професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності: методологічний аспект. *Вісник*. Серія: Педагогічні науки. Розділ 4. Методична підготовка майбутнього вчителя. № 137. 2016. С. 263–264. URL: <https://tinyurl.com/4cw7ehkx>
9. Петрикова О. П., Леонтієва С. Л. Сутність виконавської майстерності майбутніх артистів-вокалістів. // Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали ХХІХ Міжнародної науково-практичної конференції / за ред. І. В. Жукова, Є. О. Романенка. Теплице (Чехія): ГО «ВАДНД», 07 лютого 2023 р. С. 314 – 320. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/45906/>

10. Словник УА. Портал української мови та культури. URL: <https://tinyurl.com/ymnts2n>
11. Стукаленко Зоя. Художньо-педагогічна проблема музично-виконавської майстерності. С. 292. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/53036378.pdf>
12. Фоломєєва Н. А. Виконавська майстерність есрадного співака. Навч.-метод. посіб. для здобувач. вищ. освіти спец. 025 Муз. мист.-во. Суми, 2021. С.8. URL: <https://tinyurl.com/5az8uv2x>
13. Чжан Ї. Діагностика сформованості виконавської майстерності магістрантів музичного мистецтва на констатувальному етапі експерименту. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. Вип. 29. Київ, 2023. С. 150.

REFERENCES

1. Hmyrina, S. V. Stsenichne perevtilennia studenta-vokalista yak pedahohichna problema. Available at: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3513/1/Gmirina%20S.PDF> (accessed 13 May 2025). (in Ukrainian).
2. Ziaziun, I. A. (1997). Krasa pedahohichnoi dii [The beauty of pedagogical action]: navch. posibnyk / I. A. Ziaziun, H. M. Sahach. Kyiv : Ukrainskofinskyi instytut menedzhmentu i biznesu. 302 s.
3. Interpretatsiia muzychnoho tvoruv [Interpretation of a musical piece] (2021). Robocha prohrama z navchalnoi dysypliny dlia aspirantiv. Natsionalna muzychna akademiia Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho. Kyiv : Available at: <https://tinyurl.com/2pne5f64> (accessed 12 May 2025). (in Ukrainian).
4. Kryvokhyzha, I. V. (2016). Profesina pidhotovka maibutnikh pedahohiv-muzykantiv u suchasni Polshchi [Professional training of future music teachers in modern Poland]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu*. Cherkasy. № 1. 126. Available at: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/1000/1015> (accessed 13 May 2025). (in Ukrainian).
5. Lutsenko, V. V. & Kostenko, L. V. & Saldan, S. O. & Zabolotnyi, I. P. & Dorokhina L. O. (2024). Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv z muzychnoho mystetstva [Professional training of future specialists in musical art]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*. Seriia «Upravlinnia ta administruvannia», «Seriia «Pravo», Seriia «Ekonomika», Seriia «Psykhologhiia», Seriia «Pedahohika». № 4 (32). 1030. Available at: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/10534/10590> (accessed 13 May 2025). (in Ukrainian).
6. Merezko, Yu. & Petrykova, O. & Leontieva, S. (2017). Vokalno-vykonavska pidhotovka maibutnikh artystiv-vokalistiv u vyshchii shkoli na osnovi mizhdysyplinarnoi intehtatsii [Vocal and performance training of future vocal artists in higher education based on interdisciplinary integration]. *Science and Education a New Dimension*. Humanities and Social Sciences. V. (23). I. P. 139. P. 3. Available at: www.seanewdim.com (accessed 10 May 2025). (in Ukrainian).
7. Mykysha, M. (1971). Praktychni osnovy vokalnogo mystetstva [Practical basics of vocal art]. *Muzychna Ukraina*. Kyiv. 21.
8. Ovcharenko, N. A. (2016). Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv muzychnogo mystetstva do vokalno-pedahohichnoi diialnosti [Professional training of future music teachers for vocal and pedagogical activities: metodolohichniy aspekt]. *Visnyk*. Seriia: Pedahohichni nauky. Rozdil 4. Metodychna pidhotovka maibutnoho vchytelia. № 137. 263–264. Available at: <https://tinyurl.com/4cw7ehkx> (accessed 9 May 2025). (in Ukrainian).
9. Petrykova, O. P. & Leontieva, S. L. (2023). Sutnist vykonavskoi maisternosti maibutnikh artystiv-vokalistiv [The essence of the performing skills of future vocalists] // *Suchasni aspekty modernizatsii nauky: stan, problemy, tendentsii rozvytku: materialy XXIX Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii / za red. I. V. Zhukova, Ye. O. Romanenka*. Teplitse (Chekhiiia): HO «VADND», 07 liutoho 2023. 314–320. Available at: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/45906/> (accessed 9 May 2025). (in Ukrainian).

Журнал «Перспективи та інновації науки»
(Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)
№ 5(51) 2025

10. Slovník UA. Portal ukraïnskoi movy ta kultury. Available at: <https://tinyurl.com/ymntsr2n> (accessed 13 May 2025). (in Ukrainian).

11. Stukalenko Zoia. Khudozhno-pedahohichna problema muzychno-vykonavskoi maïsternosti [Artistic and pedagogical problem of musical and performing skills]. 292. Available at : <https://core.ac.uk/download/pdf/53036378.pdf> (accessed 13 May 2025). (in Ukrainian).

12. Folomieieva, N. A. (2021). Vykonavska maïsternist esradnoho spivaka [The performing skills of a pop singer]: navch.-metod. posib. dlia zdobuvach. vyshch. osvity spets. 025 Muz. myst.-vo. Sumy. 8. URL: <https://tinyurl.com/5az8uv2x> (accessed 13 May 2025).

13. Chzhan, Yi. (2023). Diahnostyka sformovanosti vykonavskoi maïsternosti mahistrantiv muzychnoho mystetstva na konstatuvalnomu etapi eksperymentu [Diagnostics of the formation of performing skills of master's degree students of musical art at the ascertaining stage of the experiment]. *Naukovyi chasopys Ukraïnskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Drahomanova*. Seriiia 14. Teoriiia i metodyka mystetskoi osvity. Vyp. 29. Kyiv. 150.

УДК 37(477)(092)Пир:373.3(091)J(045)

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5\(51\)-589-601](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-5(51)-589-601)

Дячук Павло Вікторович автор-упорядник, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії початкового навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. м. Умань, тел.: (068) 816-45-21, <https://orcid.org/0000-0003-0445-5953>

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ Й ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХ ЛІКАРЯ-ХІРУРГА МИКОЛИ ПИРОГОВА ТА ЙОГО ВНЕСОК У РОЗВИТОК ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація: У статті висвітлюється багатогранна постать Миколи Івановича Пирогова – всесвітньовідомого хірурга, педагога, науковця й громадського діяча, життя і діяльність якого тісно пов'язані з Україною, зокрема з Вінницею. Особлива увага приділяється його педагогічним поглядам і внеску в розвиток системи народної освіти в ХІХ столітті. Аналізується роль Миколи Пирогова як одного з перших мислителів, який усвідомлював значення якісної початкової і загальної освіти для формування свідомої особистості та громадянина.

У розвідці розглядається його участь в організації недільних шкіл, де освіта була доступна широким верствам населення, а також його діяльність як попечителя Одеського і Київського навчальних округів, що справила суттєвий вплив на демократизацію освітнього процесу. Простежується філософське підґрунтя його педагогічних ідей, зокрема гуманізм, індивідуальний підхід до учня, пріоритет морального виховання та формування національної самосвідомості.

Окрему увагу приділено аналізу педагогічної системи Миколи Пирогова щодо навчання й виховання учнів як у початковій, так і в середній школі. Автор акцентує на важливості виховання любові до знань, самостійного мислення та дослідницької активності дітей у процесі пізнання навколишнього світу. Микола Пирогов підкреслював необхідність поєднання навчального матеріалу з практичними навичками, що й нині залишається актуальним у контексті сучасних освітніх реформ в Україні.

Таким чином, науково-педагогічна спадщина Миколи Пирогова розглядається як цінне джерело ідей, що можуть бути адаптовані до сьогодення і сприяти модернізації освіти на засадах гуманізму, інноваційності й педагогічної спадкоємності.

Ключові слова: Микола Пирогов, особисте життя, наукова школа, недільні школи, педагогічна діяльність в Україні, початкова освіта, наукова школа, історія освіти, освітні реформи.